

Szabó Katalin 1944–2017

Végső búcsú korábbi főszerkesztőnktől

„Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múl...”
(Arany János)

Még harmincéves sem volt, amikor – kiemelkedő tehetségének elismeréseképpen – felkérést kapott a Közgazdasági Szemle elméleti rovatának vezetésére. Több mint tíz éven át szervezte és szerkesztette azokat az írásokat, amelyek tulajdonképpen gerincét alkották a folyóiratnak – jóllehet ebben az időben az orgánumot még igen erős gazdaságpolitikai orientáció is jellemezte. Emiatt a folyóirat példányai csaknem minden vállalati és politikai vezető könyvespolcát díszítették. Úgy is fogalmazhatunk: a megelőző rendszerben a lap *fontos* intézmény volt, de – nem kis részben éppen az 1986 óta főszerkesztőként tevékenykedő Szabó Katalinnak köszönhetően – a rendszerváltás táján *rangos* folyóirattá nemesedett.

Szabó Katalin már rovatvezetőként is országosan ismert, elismert – és szeretett! – lapcsináló volt: megkérdőjelezhetetlen szakértelemmel, de egyúttal nagy empátiával is kezelte az írásokat és azok szerzőit egyaránt. Minden írástudó ismeri azt a „ceruzarágó” kint, amely a gondolatainak papírra vetését időnként kíséri. Nos, a szerkesztés éppúgy nem fájdalom- és erőfeszítés-mentes munka, mint a fogalmazás. Ráadásul abban az időben még sokkal több dolguk akadt a szerkesztőknek, mint napjainkban. A szerzők jó része ugyanis bizony hadilábon állt olykor nemcsak a nyelvhelyességgel, hanem akár a helyesírással is – hogy a kikezdzhetetlen logika és a megfogalmazás eleganciájának hiányáról ne is beszéljünk... Az 1970-es, 1980-as években ezért a szerkesztők gyakorta szinte társszerzőként küszöbölték ki a logikai bakugrásokat, gazdagították a mondanivalót, s fogalmazták át a döcögő mondatokat a nem eléggé kiérlelt kéziratokban. Mindebből persze a szerzők és a szerkesztők egyaránt sokat tanultak, és Szabó Katalin számtalan pályatársát, később még több, őt a pályán követő kollégáját palléroztta az említett stúdiumokból. Pedig ez a segítségnyújtás, szerető nevelés valójában áldozat volt: mint ahogyan Liszt Ferencet az előadóművészi teljesítménye elvonta a zeneszerzéstől (amellyel örök időkre gazdagította a zeneirodalmat), úgy Szabó Katalin is kiemelkedő alkotói tehetségéből áldozott mások okulásáért, fejlődéséért. Az így

is tiszteletet parancsoló életmű bizonyosan még sokkal gazdagabb lenne, ha Katalin kizárólag a kutatásnak szentelhette volna alkotó energiáit – mert könnyen, gyorsan, szellemesen alkotott.

Nemcsak kutatóként és tanárként, hanem rovatvezetőként, majd főszerkesztőként is a nyitott, újító szellem jellemezte. Örömmel fogadta, sőt ösztönözte új témáknak (és új szerzőknek) a megjelenését, és érdeklődve várta a közgazdaságtan addigi határait feszegető új tudományterületekről érkező írásokat. Az új iránti nyitottsága a folyóirat kiadásának „technikai” megoldásaiban is tetten érhető: az ő vezetése alatt tértünk át az elektronikus szerkesztésre, és ugyancsak ekkor jelent meg a lap elektronikus kiadása.

Nyitottsága azonban ennél sokkal fontosabb területen is megnyilvánult: nem kis nyomásnak ellenállva nem engedte, hogy a folyóirat egyetlen iskola vagy áramlat orgánumává váljék. Azt vallotta ugyanis, hogy olyan országokban, ahol több elsőrangú szakmai folyóirat működik, helye lehet ilyen specializációnak, de Közgazdasági Szemle csak egyetlenegy van Magyarországon, és a közgazdaságtan hazai gyümölcsseinek legjava joggal tarthat számot az itteni megjelenésre.

Szólnunk kell korábbi főszerkesztőnk biztos minőségérzékéről és szakmai igényességéről is: igyekezett távol tartani a folyóirattól a rosszul megírt vagy egyszerűen gyenge cikkeket – lett légyen bár beküldjük akár a legmagasabb akadémiai rang birtokosa. A folyóiratnál meghonosította a külföldön már korábban elterjedt „kettős vak” lektorálást, annak elősegítésére, hogy a bírálók bátran („sine ira et studio”) leírassák a véleményüket az ítéletükre bízott írásokról. Nos, ez a névtelenség fölszabadítóan hat a lektorokra, de gyakran igencsak megnehezíti a lesújtó bírálat közlésének, vagyis a főszerkesztőnek a dolgát. Szabó Katalin – bár a konfrontativitás igazán távol állott tőle – bátran vállalta az ebből fakadó konfliktusokat. Nem kis részben ennek köszönhető, hogy a Közgazdasági Szemle megkérdőjelezhetetlenül vezető helyre került a hazai közgazdaság-tudományi orgánumok sorában.

Szabó Katalin tudós, tudós-tanár (a szó legszebb, fichtei értelmében) és tudomány-szervező volt, de vezetői erényeiről is tanúbizonyságot tett főszerkesztői tevékenysége során – különösen az első években, amikor erre a legnagyobb szükség volt. Számtalan kiváló közgazdász dolgozott hosszabb-rövidebb ideig a szerkesztőségben vagy – később – a szerkesztőség külső munkatársaként. Szabó Katalin sokáig válogatott, és ha kellett, határozottan meg is tudott válni azoktól az akár kiemelkedő tehetségű és országosan is ismert kollégáktól, akiknek a szakértelméhez nem társult a szerkesztői munkához elengedhetetlen szerénység és beleérző képesség.

Mindennél fontosabbnak tartotta a lap függetlenségét. Ezért hozta létre a Közgazdasági Szemle Alapítványt, amely – a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából – máig kiadója a lapnak. Rengeteg utánajárással, meggyőzéssel sikerült megteremtenie azt az anyagi hátteret, amely – az előfizetők számának fokozatos csökkenése ellenére – biztosítani tudta a lap megjelenését.

Ereje teljében (hozzátehetjük: akaratereje teljében), önként mondott le a főszerkesztői posztjáról, pedig a megbízatását nem korlátozta határidő. Így is a folyóirat történetében a leghosszabb ideig, kerekén 25 évig töltötte be az első számú vezető tisztségét – még Heller Farkast is sikerült felülmúlnia ebben! A szerkesztőségnek nem maradt tagja, de minden

más lehetséges módon továbbra is kötődött hozzánk, segített bennünket: haláláig tagja volt szerkesztőbizottságunknak, a Közgazdasági Szemle Alapítvány kuratóriumának és a főszerkesztő tanácsadó testületének. Ez utóbbinak egyik ülésén mondta csendesesen azt, aminél nagyobb elismerést nem is kaphatott volna a „mostani gárda”: nem is veszi észre a lapon, hogy már nem ő a főszerkesztő.

Szabó Katalint mindvégig a szerkesztőség tisztelete és szeretete övezte. 70. születésnapján egy egyetlen példányban készült, bőrkötésű kötettel tisztelegtünk előtte, amely a Közgazdasági Szemlében megjelent valamennyi írását tartalmazta. Őszintén reméltük, hogy lesznek még újabb írásai is, de ahogyan a főszerkesztői tisztségről való leköszöntét követően soha, úgy e születésnapja után sem kaptunk kéziratot tőle. És ez a hiány már sohasem pótolható...

* * *

A végső búcsúk gyakran hallott fordulata, hogy a közülünk örökre eltávozó mekkora úrt hagy maga után. Nos, Szabó Katalin esetében szó sem lehet úrról! Ő hatalmas tudományos életművet (benne egy jól működő folyóiratot), biztos szakmai, tanári és emberi értékrendet – meg sok ezer hálás pályatársat és tanítványt hagyott hátra. Mindig szeretettel fogunk gondolni rá!

Halm Tamás
főszerkesztő